

ԱԿՆԱՐԿ ԺԱՌԱՆԳԱԻՈՐԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

1967ի Արաբ-Իսրայելյան պատերազմին հետևանքով, նոր դրութիւն մը կը ստեղծուի Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքութեան համար: Սիւրիոյ և Լիբանանի հալածքեան հետ յարաբերութիւնները կը դժուարանան և կը դժուարանայ ժառանգաւորաց Վարժարանին նոր ուսանողներ բերելու հարցը: Պատրիարք Արքազանի իմաստուն կարգադրութեամբ, ցարապակա ՔՅ՝ Անդրէասեան կը զրկուի Թաւրքիա, հոն իրենց լուր համար թեկնածուներ:

Տէր Կարապետ քահանայ յաջողեցաւ քսան ժառանգուորոնք ընտրել և բերել Սղերդէն, Կեսարիայէն, Սինօքէն, Խարբերդէն, Տիգրանակերտէն, Պիթլիսէն, Սասունէն և Թուրքիոյ այլ մասերուն մէջ վերապրած հայ ընտանիքներէն: Նախկին և աւանդական աշակերտահաւաններէն տարբեր էր Թրքահայ աշակերտութեան մուտքը ժառանգուորոց վարժարան: Ասոնցմէ քիչեր միայն գիտէին իրենց մայրենի լեզուն. միայն սակաւաթիւ մի քանին, որոնք Պոլիս փոխադրուած և հոն տեսած էին հայկական վարժարան: Դասաւանդութեան յատուկ դրութիւն մը օտեղծուեցաւ այս առթիւ հայերէն լեզուի նախաաւարիքը սորվեցնելու համար:

Յաջորդդ ատորին, հման աշակերտներու խումբ մը, կողմուած տասներմէկ գու-
ւառացի հայ տղաներէ, եկու միանալու նոխարդին: Վերջիններն ալ կողմացին
մասնաւոր ռապարոն մը և սկսան հայերէն սորվիլ:

1968 ին, Երեւանում կատարած իր այցելութեան առթիւ, ազգային ծանօթ բարերոր Տիար Տառուր Տառուրեան յանձն առաւ Թուրքիայէն բերուած հայ աշակերտներու եռամեայ հոգածութիւնը, յատուկ մեկնանքներ ուղարկելու յանձնառու թեմայի:

Քննարկ

1969 ին, Ժառանգաւորաց Վարժարանի Փոխ-Տեսուչ Հոգչ. Տ. Արշէն Արեղոյ մեկնեցաւ Պալիս, նոր աշակերտներ բերելու առաքելութեամբ։ Յիսուսն է մէկ նոր պատանինընդ եկան Դաւաթալմէ և Նոթաթղնիբուն հետ կազմեցին աշակերտներու խումբ մը, «Տառտրեան Սանիք» անունով։ Նկատելով որ նորեկներուն մեծ մասը ոչ տարիքով, ոչ ալ ուսումով կը լրացնէին Ժառանգաւորաց Վարժարանի պայմանները, Արեղոյթաղէն քսան սենեակներ յատկացուեցան «Տառտրեան Սանիք»ուն և անոնց հազոտութիւնը յանձնուեցաւ Տէր և Տիկին Հրանդ Նազգաշաննիբուն։ Սա ներուն մեծ մասը տեղաւորուեցաւ Թարգմանչաց Վարժարան։ Նոր կացութիւն մը ներուն մեծ մասը տեղաւորուեցաւ Թարգմանչաց Վարժարանէն ներս։ Յիսուսն աշակերտներ, բաժնաւոր տեղաւորուեցաւ Ժառանգաւորաց Վարժարանէն ներս։ Յիսուսն աշակերտներ, բաժնաւոր վեց դասարաններու վրայ, կազմեցին կանոնաւոր ուսանողութիւնը, իսկ երեսունվեց դասարաններու վրայ, կազմեցին Վարժարան արձանագրուեցան, ստանալու համար իրինը աշակերտներ Թարգմանչաց Վարժարան արձանագրուեցան, ստանալու համար իրինը նախակրթութիւնը։

րինց նախակրթութիւնը

1968-69 տարեշրջանին վերականգնեցաւ նաև ժառանգաւորաց վարժարանի և
Ընծայարանի ուսումնական ծրագիրը։ Ժառանգաւորաց բաժնի դասարաններուն թիւը
բարձրացաւ հինգի, փոխան չորսի, պատրաստուելու համար աշակերտութիւնը երկրոր-
դական ուսման մտքողչական ծրագիրով մը, General Certificate of Educationի զբն-
ւածութիւններուն, Անգլերէն լեզուի, Գրականութեան, Ուսողութեան և գիտական նիւ-
թիւրէ, Ընծայարանի բաժնի դասարաններուն թիւը երեքէն բարձրացուեցաւ չորսի։
Ուսումնական ծրագրի և կրթական միթոռներու վերամշակումի գործին մասնակցե-
ցան ֆոթօ. Վաղգէն Բարսեղեան և Տիկին Բերդուհի Սվաճեան, երկու աշխարհա-
յան ֆոթօ. Վաղգէն Բարսեղեան և Տիկին Բերդուհի Սվաճեան, երկու աշխարհա-
յան ֆոթօ. Վաղգէն Բարսեղեան և Տիկին Բերդուհի Սվաճեան, երկու աշխարհա-

կազմեցին ընդհանուր ծրագրի մը, նպատակ ունենալով աշակերտութեան մակարդակը հասցնել արտասահմանեան զոյգներու աստիճանին:

1968 թ Եռլիս 26-ը պատմական օր մը եղաւ Ս. Աթոռիս համար, երբ ռուսները Պիթլիսէն ու Սասունէն, Մուշէն ու Պոլիսէն, Տիգրանակերտէն և Կեսարիայէն, ոմանք քրտախօս և թրքախօս, սակայն փայլուն աչքերով, ծարաւ՝ հայ գիրին և հոգիին, որոնք տարի մը ետք, սորված աշխարհաբարն ու գրաբարի տարիքը, ծունկի եկան Լուսարարապետ Գեորգի Տ. Հայրիկ Արքեպիսկոպոսի առջև և Ս. Եսկորի Տաճարէն ներս ... ընդունեցին դպրութեան չորս աստիճանները» (Սյուն, 1968):

Եռլիսի 28-ին, Պատրիարք Սրբազանը ձեռնադրեց չորս նորընծաները, որոնց մասին խօսեցանք վերև: Ներշնչումի գեղեցիկ շնորհով մը, Նորին Ամենապատուութիւնը ձեռքը երկրակեց ձեռնադրածներուն և ըսաւ. «Ես բնաբան չունիմ այսօր, ասոնք են իմ բնաբաններս»:

1970-ին տառնութեւ նոր աշակերտներ եկան ստուարացնելու «Տառուրեան Սաներ»-ը շարքերը:

1967-1970 եկած թրքահայ հարիւր աշակերտներէն վեցը նուիրուեցան կուսակրօն եկեղեցականութեան:

1971 թ Եռլիս 25-ին, Ամենապատիւ Տ. Եղիշէ Ս. Պատրիարքը կատարեց ձեռնադրութիւնը վեց նորընծաներու, բոլորն ալ չրջանաւարտ Ընծախարանէն: Վարդան Սրկ. Տառուրեան վերակոչուեցաւ Տ. Բակուր, Պողոս Սրկ. Մանուկեան՝ Տ. Նուհան, Մանուկ Սրկ. Մուրաթեան՝ Տ. Գիսալ, Օննիկ Սրկ. Այթաղեան՝ Տ. Վիլիք, Սարգիս Սրկ. Պարսամեան՝ Տ. Խաճակ և Գաբրիէլ Սրկ. Թաշճեան՝ Տ. Մուսել:

Առաջինը զրկուեցաւ Ամերիկա շարունակելու իր ուսումը, սակայն հրաժարեցաւ իր ուսումէն: Հոգշ. Տ. Նուհրան վրդ. Մանուկեան կը ծառայէ Ս. Աթոռոյս, տարի մը Ժընէի հայոց հովիւի պաշտօնը վարելէ ետք, Հոգշ. Տ. Գիսալ վրդ. Մուրաթեան պաշտօնի կոչուեցաւ Հարաւային Ամերիկա, ուր և կը քահանայադործէ և կ'ուսուցանէ Պուէնոս Այրէսի մէջ, Հոգշ. Տ. Վիլքէն վրդ. Այթաղեան զրկուեցաւ Լոնտոն ուսանելու և յաջողութեամբ աւարտելէ ետք Թագաւորական Գոյէճի դասընթացները, կը պատրաստէ օքսֆորտի աւարտաճառը, Հոգշ. Տ. Խաճակ վրդ. Պարսամեան կ'ուսանի Նիւ Եորքի Աստուածաբանական Միացեալ Ճեմարանին մէջ և կը վարէ Առաջնորդական Փոխանորդի պաշտօն, իսկ Հոգշ. Տ. Մուշեղ վրդ. Թաշճեան հոգեւոր հովիւն է Ս. Ճրանսիսկոյի Ս. Եռլիսից Իկեղեցիին (Գալիֆօրնիա):

1974 թ Սեպտեմբեր 29-ին, Խաչակերացի տօնին օրը, Պատրիարք Սրբազանը ձեռնադրեց երկու չրջանաւարտներ: Սարգիս Սրկ. Տառուրեան վերակոչուեցաւ Տ. Գեղարդ և Համբարձում Սրկ. Պալեան՝ Տ. Ասպետ:

Առաջինը լքեց իր կարգը և հեռացաւ Ս. Աթոռէն, երեք տարի ծառայելէ ետք իբրև Փոխ-Skսուէ Ժառանգաւորաց Վարժարանի, իսկ Հոգշ. Տ. Ասպետ Արք. Պալեան մասնագիտանալէ ետք Գրարար լեզուի ուսուցման մէջ, այժմ կը պաշտօնավարէ Ս. Աթոռէն ներս իբրև ուսուցիչ և Աւագ Թարգման:

1960-1975 դպրոցական տարիներուն, Ժառանգաւորաց Վարժարանի և Ընծախարանի ուսուցչական կազմը հաշուեց միշտ Նորին Ամենապատուութիւն Պատրիարք Սրբազանը (Պատմութիւն Ընդհանուր Եկեղեցւոյ և Գարախոսութիւն), Գեորգի Տ. Նորայր Արքեպ. Պողարեան (Աստուածաբանութիւն, Մատենադարանութիւն և Ծիսագիտութիւն), Գեորգի Տ. Եսկոր Եպս. Վարդանեան (Հայ Եկեղեցւոյ Պատմութիւն և Գրիտոնէական, մինչև մեկնումը), Գեորգի Տ. Շահէ Արքեպ. Աճէմեան (Իմաստասիրութիւն): Նոյն տարիներու ընթացքին, Միաբան Հայրերէն մի քանի տարիներ դասուանդեցին Հոգշ. Տ. Վաչէ վրդ. Իգնատիոսեան (Կրօն և Գրարար), Հոգշ. Տ. Դանիէլ վրդ. Շամլեան (Կրօն, Պատմութիւն Հայ Եկեղեցւոյ), Հոգշ. Տ. Տաթև վրդ. Մարիպեան (Գրիտոնէական, Պատմ. Հայ Եկեղեցւոյ), Հոգշ. Տ. Արշէն վրդ. Այվազեան (Անգլերէն և Գեղարքութիւն), Հոգշ. Տ. Սամուէլ Արք. Աղոյեան (Կրօն), Հոգշ.

Տ. Ադան վրդ. Պալիոզեան (Գրաբար, Աշխարհագրութիւն), Նոգշ. Տ. Պարէտ վրդ. Երէցեան (Պատմութիւն Հայ Եկեղեցւոյ), Նոգշ. Տ. Նուբան վրդ. Մանուկեան (Փոխ-Տեսուչ), Նոգշ. Տ. Վիգէն վրդ. Աթազեան (Մարզիչ), Նոգշ. Տ. Խաժակ վրդ. Պարսմեան (Փոխ-Տեսուչ և Կրօն), Նոգշ. Տ. Մուշեղ վրդ. Թաշեան (Պատմ. Հայ Եկեղեցւոյ), Նոգշ. Տ. Գեղամ վրդ. Զաքարեան (Հայերէն Գրաբար և Աշխարհագրութիւն), Նոգշ. Տ. Գիսակ վրդ. Մուրադեան (Հայոց Պատմութիւն և Աշխարհագրութիւն), Նոգշ. Տ. Նարեկ վրդ. Մարֆազէլեան (Հայերէն Գրաբար և Աշխարհագրութիւն), Նոգշ. Տ. Վահան վրդ. Թախախան (Հայ Եկեղեցւոյ Պատմութիւն, Հայոց Պատմութիւն), Նոգշ. Տ. Ասպետ վրդ. Պալեան (Գրաբար, Ժինէ և այլոք):

Նոյն տարիներուն, որակաւոր ուսուցիչներ դասաւանդեցին դասագրան դասարաններու աշակերտութեան, կարճատե պաշտօնավարութեամբ Պր. Յակոբ Պուճիգանեան (Պատմութիւն Իմաստասիրութեան, Հոգեբանութիւն, Ընկերաբանութիւն, Բարոյագիտութիւն և Մանկավարժութիւն, մինչև 1967), Պր. Պետրոս Լէփէնեան Հայերէն լեզու և երբեմն Թուարանութիւն, մինչև այս տարուան սկիզբը), Պր. Արայ Գալայճեան (Հայ Երուսաղէմի Պատմութիւն, Հայ Գրականութիւն, Բնագիտութիւն և Երբեմն Անգլերէն, մինչև մեկնումը 1978 ին, նաև՝ Ուսումնասպետ և Պր. Վանէ Գալայճեան (Եւրոպական Երաժշտութիւն, Աշխարհագրութիւն, Գիտութիւն և Թուարանութիւն, մինչև այսօր), Պր. Մանակ Գալայճեան (Կենդանական Երաժշտութիւն, Ուսողութիւն և Քարտուղար, 1967էն մինչև այսօր), Պր. Սիւլէյման Մասսիս (Արարութիւն, մինչև այսօր), Պր. Մովսէս Ճանոյեան (Անգլերէն, Պատմ. Ընդհանուր Ազգաց և Ուսողութիւն), Պր. Մովսէս Յովսէփեան (Անգլերէն և Գիտութիւն), Պր. Յակոբ Մնացականեան (Անգլերէն և Պատմ. Ընդհ. Ազգաց), Պր. Յակոբ Տէմիրճեան (Անգլերէն և Պատմ. Ընդհ. Ազգաց), Պր. Յակոբ Սէմէրճեան (Գեղագրութիւն և Գծագրութիւն), Երեանի Համալսարանի հայագիտական բաժինէն վկայեալ Պր. Մանուէլ Քիօսէեան (Հայ Մատենագրութիւն, Գրարար, Հայ Գրականութիւն և Հայոց Պատմ.), Պր. Հրանդ Նազգաշեան (Հայ Գրականութիւն, Հայերէն և Հայոց Պատմ.), Պր. Ջեմալ Զէֆրճեան (Անգլերէն), Պր. Անդրանիկ Պատմաճեան (Անգլերէն), Երարայեան Համալսարանի Փրօֆէսօր Մայքըլ Սթօն (Ներածութիւն Հին Կտակարանի), Պր. Ամոն Դիպպի (Երարայեցիներէն), Պր. Լիպարիտ Պետրոսեան (Կենսաբանութիւն և Ընդհանուր Գիտութիւններ), Պր. Գէարգ Հինդլեան (Անգլերէն և Երարայեցիներէն, մինչև այսօր), Պր. Աբրահամ Սիւրբի, քիմի (Հայերէն, Գիտութիւն, Թուարանութիւն և Երկրաշուփութիւն, մինչև այսօր), Պր. Աբրահամ Լինքման (Երարայեցիներէն), Պր. Նիլա Տիգփուճեան (Անգլերէն, մինչև այսօր), Պր. Օննիկ Մանուկեան (Ընդհ. Ազգաց Պատմ. և Գիտութիւն), Պր. Յարութիւն Հալէպլեան (Գծագրութիւն), Պր. Վարդան Տէր և Գիտութիւն), Պր. Յարութիւն Հալէպլեան (Գծագրութիւն), Պր. Մալքըմ Լիպպի (Վարդանեան (Անգլերէն և Գեղագրութիւն), մինչև այսօր), Պր. Մալքըմ Լիպպի (Երարայեցիներէն), Պր. Օննիկ Յովսէփեան (Պատմ. Ընդհ. Ազգաց, Աշխարհագրութիւն (Երարայեցիներէն), Պր. Օննիկ Յովսէփեան (Պատմ. Ընդհ. Ազգաց, Աշխարհագրութիւն, Գրարար, և Թուարանութիւն), Պր. Յարութիւն Մամուլեան (Մատենագրութիւն, Գրարար, և Թուարանութիւն), Պր. Տէյլիտ Քէրրի (Անգլերէն), Հայր Ալեքսանար Հայերէն և Հայոց Պատմութիւն), Պր. Տէյլիտ Քէրրի (Անգլերէն), Հայր Ալեքսանար Ալեքիմ (Անգլերէն և Ներածութիւն Նոր Կտակարանի) և Փրօֆ. Մարտիրոս Մինաս-Ալեքիմ (Անգլերէն և Ներածութիւն Նոր Կտակարանի) և Փրօֆ. Մարտիրոս Մինաս-Ալեքիմ, Երեանի Համալսարանի հայ լեզուի մասնաբաժնի, որ 1971-1974 դասաւանդեց Հայերէն լեզու, Մատենագրութիւն և Գրարար:

[illegible]

Գերշ. Տ. Շահէ Արքեպս. ի ձեռամբ (1973) և վերակոչուեցաւ Տ. Ռուբէն, Մինչև այսօր, Հոգշ. Տ. Ռուբէն Վրդ. Յովակիմեան կը ծառայէ Ս. Աթոռիս: Սուրբէն Առաքելեան, Նիւ Եօրթէն, վերադարձաւ իր ծննդավայրը և քահանայական ձեռնադրութեամբ կոչուեցաւ Տէր Գեորգ, Այժմ, Արժ. Տ. Գէորգ Քննյ. Առաքելեան կը հովուէ Պինկհամթընի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին: Լոս Անճէլըսէն Յովհաննէս Գասպարեան նոյնպէս վերադարձաւ Գալիֆորնիա և հոն ձեռնադրուեցաւ, վերակոչուելով Տէր Վարդան (1973), ի յիշատակ Վարդան Արքեպս. Գասպարեան՝ իր մեծ հօրեղբոր: Արժ. Տէր Հայրը հովիւն է Եդեմի Ս. Աստուածածին Եկեղեցին: Միսաք Սրկ. Թաթուլեան նոյնպէս եկաւ Լոս Անճէլըսէն և հոն քահանայական ձեռնադրութիւնը ընդունեց (1974), վերակոչուելով Տէր Տօրեւ: Արժ. Տ. Տաթև Քննյ. կը վարէ Ռիալիի Ս. Սահակ-Միսրոպ Եկեղեցին հոգևոր հովիւի պաշտօնը: Տիթրոյէն Պարսյր Միլլընեան երկու տարիներ կատարելագործելէ ետք իր ուսումը, Միսրանական իր սխալ կատարեց և ձեռնադրուեցաւ (1976) Գերշ. Տ. Շահէ Սրբազանէն, վերակոչուելով Տ. Հայկազուն, Այժմ Հոգշ. Տ. Հայկազուն Վրդ. Միլլընեան հոգևոր հովիւն է Հէյվըրհիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին:

1975 տարին նոր էջ մը բացաւ ժառանգաւորաց Վարժարանի և Ընծայարանի պատմութեան մէջ: Եռնիսի 25ին, ի ներկայութեան Ն. Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Վաղդէն Վեհափառ Կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց, Պոլսոյ Պատրիարք Ամենապատիւ Տ. Շնորհք Արքեպիսկոպոսի, Ամենապատիւ Տ. Եղիշէ Պատրիարքին և Ս. Յակոբեանց Միաբանութեան, Ազգիս մեծ Բարեկարգ բացումը բացուեց հոյակապ շէնքին, որ կոչուեցաւ Ալիւս եւ Մարի Մանուկեան Ժառանգաւորաց Վարժարան եւ Ընծայարան:

Բազմաթիւ երկիրներէ յատկապէս եկած պատուարժան հիւրերու և պետական բարձր անձնաւորութիւններու ծափաղջոյններուն մէջ, Վսեմաշուք Բարեկարգ իր արտասանած ճառին մէջ ըսաւ.

«Ամբողջ մեր պատմութեան ընթացքին հոգևոր ու մտաւոր սնունդի աղբիւր հանդիսացած է Երուսաղէմը մեզի, մանաւանդ այնպիսի ժամանակներու՝ երբ հայրենի աշխարհը կործանուածի ու քանդուածի ենթարկուած էր...»

«Ամենէն դժուար ժամանակներուն ալ, Երուսաղէմ կղերականներ հասցուցած է Սփիւռքին, երբ ինք այնքան կարիքը ունեցած է Միաբաններու. և այսօր, աշխարհի տարբեր անկիւններու վրայ Երուսաղէմի Միաբաններու գործունէութիւնը կը կաշկէ՛ն տնոր խոտալոյսիլը:

«Երուսաղէմը կ'ապրի Սփիւռքի հայութեամբ, Սփիւռքի հայութիւնն ալ Երուսաղէմով. այնքան ատեն որ կանգուն ու պայծառ կը մնայ Երուսաղէմի Վանքը՝ վստահ ենք թէ անխափան պիտի մնայ Սփիւռքի հոգևոր մատակարարութիւնը...»

Ս. Աթոռիս Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարքը իր խօսքին մէջ ըսաւ. «Եթէ նորակառոյց Ալիւս եւ Մարի Մանուկեան Ժառանգաւորաց Վարժարանի հանդիսաւոր պայմաններու մէջ պաշտօնական բացումը հոգեկան անխառն գոհունակութիւն և քերական կը պատճառէ անզուգական բարեբարին, միւս կողմէ բարոյական ծանր այլ քաղցր պարտաւորութեան կ'ենթարկէ Երուսաղէմի Հայ Պատրիարքութիւնը. պարտաւորութիւն՝ զոր Ս. Յակոբեանց Միաբանութիւնը միշտ ունեցած է իր վրայ և զոր իր նուիրումը գահակալներուն հովանաւորութեամբ պատուով ու բացառիկ զոհողութիւններով իրագործած է անոանց ընդմիջումով...»

Առանց ընդմիջումի և շարունակաբար վերանորոգելոյ թափով, Վարժարանը շարունակեց իր կեանքը, փոխադրուած նոր շէնքին մէջ:

Այս անգամ դարձեալ վերակազմուեցաւ կրթական ծրագիրը: «Տառուրեան Ստաներ» փոխադրուեցան նոր շէնք, դասարաններ կազմուեցան անոնց համար, որպէսզի պատրաստուին ուղղակի ժառանգաւորացի դասընթացքին: Ուսուցչական կազմին եկան միանալու Փրօֆ. Փայլակ Անթապիս, Երեւանի Մաշասցի Անուան Մատենադարանի գիտական նախկին Գրառուարը և Լենինականի մէջ Արդի Հայերէնի և

Վարժարանն յաճախեցին նաև Ամերիկացի համալսարանական մը՝ Լուիս Շառլ, եէյլ համալսարանէն, որ տարիէ մը աւելի անցուց հմտանալու համար գրաբար և միջին հայերէնի, Անգլիոյ Օքսֆորտ համալսարանէն Բիթր Գառլ, որ հմտացու գրաբար և աշխարհաբար հայերէնի և մինչև այսօր կը շարունակէ, նոր ժամանած էնտրիւ Մէյսի հետ, իր դասընթացները:

Այսպէս, 1843էն ի վեր, հարիւր երեսուն և վեց տարիներէ ի վեր, մեր եկեղեցիի սրտին մէջ իր արժանները խորունկ նետած այս հաստատութիւնը նուիրուած է եկեղեցականներ պատրաստելու նուիրական առաքելութեան: Մեր եկեղեցւոյ զեկավարութեան լուծը տարած հայ հոգևորականներէն շատեր, զոր թուեցինք, զաւակներն են այս հաստատութեան, մանաւանդ այսօր:

Վերջացնելու համար պատմական այս ակնարկը, կը մէջըրհինք 1979 ի «Սիոն» Մայիս - Յունիսի թիւի Քմբագրականէն հետեւալ տողերը.

«Վերականգնել աստուածայինը մարդկայինին մէջէն և պայծառակերպել մարդը Աստուծոյ լոյսին մէջ, կը նշանակէ հասցնել մարդը այն բարձունքներուն՝ ուր միայն կը գտնէ ինքզինք ամբողջապէս: Այս է նպատակը իսկական կրթարանին: Մանաւանդ երբ կրօնական հաստատութիւն է ան, ուր ժառանգաւորներ կը պատրաստուին վաղուան ընծայումին Աստուծոյ և եկեղեցիի ծառայութեան:

«Մտաւայել Աստուծոյ կը նշանակէ ծառայել իր նմանին՝ մարդուն, քանի որ ընկերոջ սիրոյն մէջ միայն կ'ամբողջանայ սէրը դէպի Աստուած: Ան որ չի սիրեր իր տեսած եղբայրը, ինչպէ՞ս կ'ընայ սիրել զԱստուծո, զոր իր աչքերով չի կրնար տեսնել»:

«Հայ եկեղեցւոյ խոր ըմբռնումը կրօնաւորի մատուցելիք ծառայութեան կ'ամփոփուի առաքելութեան սկզբունքին մէջ, որով ան իր անձը կը դնէ իր պարտականութեան կատարումին մէջ: Իսկ իր պարտականութիւնն է ցոյց տալ Աւետարանի ճամբան հայ անհատին և հայ հաւաքականութեան իր հայրերու լեզուով, մշակոյթի, աւանդութեան և հաւատքի լոյսով:

«Պատրաստուիլ այդ պարտականութեան գիտակից կատարումին, տիրել մայրենի լեզուին, հաղորդուիլ հայկական մշակոյթի գանձերուն, մեծնալ աւանդութեան հրապոյրին և հաւատքի ջերմութեան մէջ, կ'ենթադրէ կրթական ճիգ մը, որ կարելի է տակաւին Ս. Յակոբեանց Տաճարի կամարներու ներշնչումի զօրութեամբ և Սրբավարեոս հաղորդական ներկայութեամբ:

«Եւ դարձեալ, դպրոցական տարեշրջանի վերջաւորութեան, կը հարցնենք մենք մեզի. որքանով պատրաստ են մեր շրջանաւարտները երթալու աշխարհին և տանելու առգնապոզ գիտնականին կամ աշխատող մարդուն խաղաղեցուցիչ վեհութիւնը Աստուծոյ խօսքին: Առ նուազն քայլ մը յառաջացած են վաղուան իրենց առաքելութեան ճամբով, յաջողած են զիջեալ անհրաժեշտը, բայց միևնոյն տեսնելու աւելի հայ և աւելի՛ եկեղեցական»:

(Վերջ՝ 3)

Շ.